

A nagy Caruso

Életrajz-film, méghozzá egy hang életrajza! »Bölcsőtől a koporsóig« nyomon követhetjük benne a nagy Caruso hangjának történetét. A film első akkordjai az újszülött Enrico erős torkocsájából hársognak elő, a zárótételt pedig a világhírű belcanto tragikus elcsuklása adja:

Mielőtt Richard Thorpe amerikai filmrendező munkájával foglalkoznánk, előre kell bocsátanom, hogy a címszerepet játszó Mario Lanza éneke, temperamentuma és klissé külseje is Carusót idézi, s a néző valóban csak a film végén ocsúdik fel, hogy nem Carusóban gyönyörködött, hanem Mario Lanzaiban.

Maga a story hűségesen és pontosan emlékeztet a nagy emberekről szóló életrajz-filmek korrekciósémájára: már kisgyermek korában látszott, hogy... stb., küzdelmes és nehéz ifjúsága alatt... stb., a világ elismerése előtt a megnemertés kudarcra... stb., öt világrész bámulta tehetségét, amikor a végzet... stb., stb., stb. A forgatókönyvnek tehát olyan a szerkezete, hogy Caruso helyébe orvos, felfedező, festő, sportfenorhén is állítható, s az, mit sem változtatna azon, hogy ifjabb és naivabb lényünkkel izgatottan ne figyeljük végig a nagy ember történetét. Szerencsére a filmben a séma énekes-változatát kapjuk, s ebben az előírások fordulatok mind egy-egy nagyszerű áriához szolgáltatók alkalmat. A kitűnő Mario Lanza él is a lehetőségekkel, sokféleképpen énekel szépen, stílusfejlődést is mutat,

anélkül, hogy akár a londoni Covent Garden, akár a New York-i Metropolitan akusztikájában változtatna azon, a szertelen, rokonszenvesen és »közönségesen« olasz jellegén, amelyet Caruso születésével hozott Nápolyból.

A forgatókönyv írói (Sonya Levien és William Ludwig) gondoskodnak róla, hogy minden ária előtt megfelelő hangulatba kerüljön a »közönség, s már érzelmileg telítetten lendüljön Bach, Rossini, Verdi, Puccini, s még annyi más muzsikás várázába. A forgatókönyv írói »szívre mennek«, afféle mosoly-könny dramaturgiát alkalmaznak, s ennek megfelelő mozaikokból rakják össze Caruso hangjának történetét. A kis Enrico anyja halálát körmeneti énekkel, Caruso átütő sikerét az Aida diadalmas zengésével, csalódását Leoncavallo Bajazzo-kacájával párosítják. A forgatókönyv legjellemzőbb tulajdonsága, hogy a nézőnek adni akar a pénzéért, a film egészének van is valami »prospektus Carusóról« jellege, kedvünkre lapozgathatunk benne, mindentűt változatos hangulatókat, izléses meseszöveget, gyönyörűen szóló zenekarokat, szép kiállítást találunk. És természetesen Carusót itt, Carusót ott, Carusót lent, Carusót fent, mint egy lendületes Rossini-áriában.

A legtöbb énekes számára saját lényé olyan, mint egy tok, amelyben a drága hangszert cipeli. Ez az egyszerű, de nagyon igaz tény, a Caruso-film konfliktusának is alapja. Caruso

Caruso (Mario Lanza) énekel az operából kintrekedt népeknek

elsősorban *hang*, melyet mindenkinek — neki magának is — szolgálnia kell. A Caruso-film drámai feszültségének forrása: az énekes addig él, amíg a hangja szépsége tart, személye a hangja nélkül érdektelen, talán még önmaga előtt is az. Mario Lanza érdekesen és hallatlan könyvnyedséggel oldja meg feladatát, kedves, közvetlen, romantikus, mintha magánéletében is egy opera főszerepét játszáná. Pózaik kellemesek, csöppet ironikusak is, egyszerűen mint színész sem vall szégyent káprázatosan szép hangja előtt.

Richart Thorpe igazi karrier-filmet készített, amelyben a nézőt minden eszközzel rajongásra akarja kényszeríteni. E célból a kiváló énekes mellé rokonszenves, kedves férfiakat, szép nőket, változatos és gazdag környezetet helyez, s vigyáz arra, hogy egy tragikus vagy egy humoros csattanó gondoskodják a közönség rajongó lelkiállapotának megtartásáról. A film azonban nem elég-szik meg a lelkesedés keltésének ezzel a szintjével sem, a rendezőnek az is ambíciója, hogy mindezt kellemesen demokratikus légkörben tegye. Evégből különösen rokonszenvesen ábrázolja a hétköznapi embe-
reket, az egyszerű olaszokat és amerikaiakat s ha szabad mondanivalóról beszélni egy énekhang történetével kapcsolatban, hát mondanivalója is van a filmnek. Körülbelül ennyi: csak a karzatnak érdemes énekelni, mert ott ülnek az igazi zenei szak-
értők, a páholyokban azok, akiknek csak pénzük van.

Sem a film rendezésében, sem az operatőri munkában nincs semmi különösképpen eredeti, de minden a

helyén van. Ez a körülbelül nyolc évvel ezelőtt készült film életfelfogásában — bocsánat a kifejezésért! — polgári-demokratikusan sematikus. A filmművészet szempontjából ma-
radandó alig van, mégis érdekes tanultsága a filmnek, hogy még a köz-
épszerű is lehet izléses, s mi több, nemes szándékú.

A színészi játék színvonala sokkalta magasabb, mint a forgató-
könyvé. A Mario Lanza mellett ját-
szó szereplőgárda közvetlen, termé-
szetes játéktípusa teljesen mentes a
színészvilág privát életének ábrázol-
lásában oly sokszor unalmasan ható
túlásoktól. A szereplők színész-
alakításaikban észrevétlenül színé-
szek, a rendezőt szerencsére nem
vonzották a színházi intimitások. A
szereplők közül a Caruso szerelmét
alakító bájos *Ann Blyth*, a zord
pénzmágnást könnyed eleganciával
játsszó *Carl Benton Reid* tetszik kül-
önösen. *Jávor Pál* közepesen kis sze-
repében is nagyon megnyerő, s az
angol szavak mögött is magyarul
kedves és szeretetre méltó.

A rendező nagy figyelemmel vá-
lasztotta ki a kis gyermek és a kor-
ifjú Caruso alakítóit, akik pontos kis
másolatai a férfi Carusónak, s nem-
csak külsejükre nézve, de egész lé-
nyükkel is hitelesítik a gyermek-
éveket.

A nagy Carusóban nálunk is min-
den néző megtalálhatja azt, amit
szeret; az ábrándos lelkű rajonghat,
az irodalmi sznob bosszankodhat, a
zenekedvelő pedig gyönyörködhet
Carusóban, aki a filmen inkognitó-
ban. Mario Lanza néven szerepel.

GYÁRFÁS MIKLÓS

Jávor Pál mint Antonio
Scotti a »Nagy Caruso«
egyik jelenetében